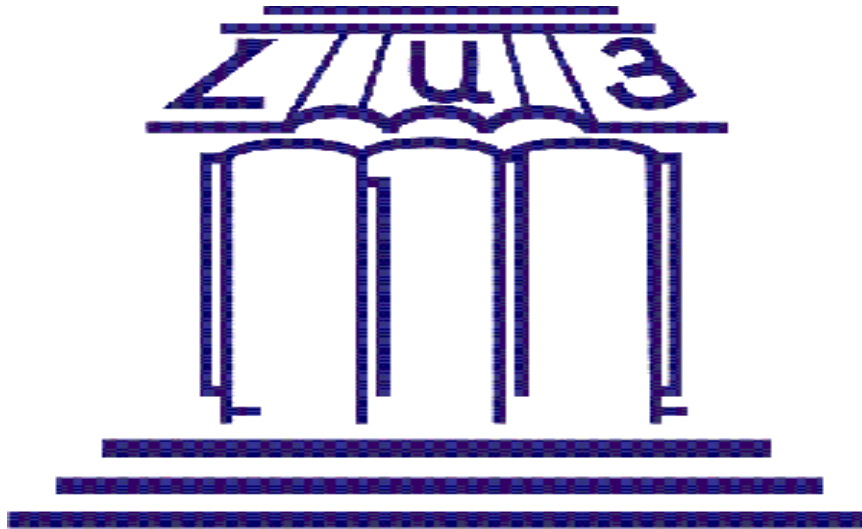




Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Утуба ✓

74

1858

Π $\frac{7}{22}$

ԵՌ

ՏԷՐ ՅՈՎԱԿԵՆԻՍ

2002

Վ. ԲԵՀՏԻԵՐԵԱՆ

ԳՐԾԱԿԱԼ ՊԱՏՐԻԱՐԳԻՆ ԿԻՒԼԻ ԿԻՈՅ

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎԱԿԵՆՈՒ ՄԻԷՀԵՆՏԻՍԵԱՆ

= 1858 =

4/5/11



Wm. H. E. the
Opponent.



281.6
Ա-70

4606
74

պզ

Ա Ռ

ՏԵՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻ Վ. ԳՐԱԶՏԻՆԵՐՆԵՐ

ԳՈՐԾԱԿԱԼ Գ. ՊԱՏՐԻԱՐԳԻՆ ԿԻՒԼԿԻՈՅ



30329-4.2

Այս օրերը՝ Բահաիեարեան Յովհաննէս Վարդապետին ի 26 նոյեմբերի ապաժ յայտարարութիւնը ձեռքս հասաւ, որուն մէջ կը ծանուցանէ թէ՝ Ղշմարտութիւն Կոստանդնուպօլսոյ Հրապարակեալ Հայոց Նախագահ Հասուն Գերապոյծաւորին հետ ունեցած դատին վրայօք՝ անունով տետրակին հեղինակը՝ յանդիմանած ըլլալ Կիւիկիոյ Արքայան Կաթողիկոսին (1) վրայ, ինչ թէ միայն նախարարին ու զարարական խօսքեր զորոյցել, հասաւ եւեջ ծանր զարարութեամբ Տալ Բոնապարտի Կոնստանտինոպոլսոյ Կարճեալ թէ՝ առ (իր երեւակայած) նախատական և զարարական խօսքերը գրելու պատճառ եղած ըլլալ Անտոնեան Սիբարանութիւնը։ Առ առ կարծիքով կամ երկբայելով մը չըսեր, այլ՝ հաստատելով, որովհետեւ յայտնի իրենց (կ'ըսէ) թէ այն նախարարին և զարարական խօսքերը գրելու շարժառիթ եղած է։ Վ. Հարկ Անտոնեան միաբանութեան։

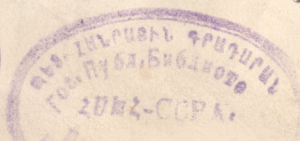
Այսինքն յանդուգն դատողութեմբ՝ Անտոնեան Սիբարանութեան յանցաւոր ըլլալուն դատաստանը կտրելէն ետեւ, երկու տող վեր իր յայտնի իրենց ըսածը՝ ալ իրեն ալ յայտնի չերեւնալով, հաստատողական խօսքին կերպը կը փոխէ, ու թէսութիւն մը կը դնէ Անտոնեան Սիբարանութեան, որ իրենք իրենց պարագրութեամբ և յայարարութեամբ ծանուցանեն ամենեւոր թէ՝ իրենք ամենեւին շարժառիթ չեն, և ոչ նախարարին ծանօթ այն զարարութեանցը, և ոչ ինչ հաճին երբեք այն գրութիւն։

Այս հակառակաբոս Բահաիեարեան յայտարարութենէն մէկ քանի օր ետքը՝ դեկտեմբեր 3 ին՝ ուրիշ մէկ թուղթ մ'ալ հրատարակուեցաւ, որուն ձեռք (3) Անտոնեան Սիբարանութեան

(1) Կիւիկիոյ Պատրիարքը Սուրբ Աթոռէն միակ Պատրիարքութեան և ոչ Կաթողիկոսութեան պառն առնելուն համար, հեղինակը առ կտրին մէջ ալ կ'ուղէ ճշմարտութիւնը բանեցնել։ Թերեւս ասոր ալ շարժառիթը Անտոնեանը եղած ըլլան։

(4769)

(12998-58)



1893

44-2001

Թիւնը պատասխանի կուտայ վերոյդրեալ յայտարարութեան
թէ՝ Ղշմարտութեան անունով երապարակած Տեարակին պատասխանատուութիւ-
նը՝ ամենեւին իր վրայ չառնէր։ Երկրորդ կ'ստիպէ զԲահտիեար Վարդապետը՝ որ այն յայտնի կ'երեւնայ ըսածը՝ իմ յայտնապէս ցոյցունել և իմ
յեթա իղնմն ընել։

Սենք վերոյդրեալ Ղշմարտութեան Տեարակին հեղինակը՝
քիչ օրերու մէջ՝ աս երկու թուղթերը կարգացնէք, մէկին յան-
դուգն դատողութիւնը, և մէկային արդարութիւնը, մէկին սը-
տուութիւնը, և մէկային արդարախօսութիւնը, վերջապէս՝ երկու
կողման ալ մէկ մէկու ներհակ ընթացքնին տեսնելով, զարմացանք
ու դեռ չենք դադարիր զարմանալէն թէ ինչ պիտի ըլլայ Բահ-
տիեար Վարդապետին պատճառը՝ յորմէ բռնադատի թէ՛ մեր
գրածները կ'իւրեւրայի Պատրիարքին համար զպարտութիւն է ը-
սելու, և թէ՛ իր ծուռ կարծիքով Լնտոնեան Սիաբանութիւնը
շարժառիթ բռնելը՝ յայտնի կ'երեւնայ ըսելու. ու ասանկ՝ մենք զըր-
պարտութիւն մը ըսելու հրապարակաւ իր հաւատակից ու ազ-
գային քահանայներու վրայ, ամբողջ մէկ Սիաբանութեան մը
վրայ։ Երգեօք ինքն ալ քահանայ չէ՞, Քրիստոսի բանին սպա-
սաւոր չէ՞։ Կուզե՞ս երկու կողման ինչ եկեղեցական հոգի ու-
նենալին իմանալ. ու ինչ հոգիէ շարժած ըլլալին հասկընալ,
խաղաղ սրտով կարդա՞ թէ՛ Բահտիեար Վարդապետին սպառնա-
կան յայտարարութիւնը, և թէ՛ Լնտոնեան Սիաբանութեան
հեղ պատասխանը, ու ասոնցմէ արտագրած պտուղներն ալ ի-
րենց համեմատ կը գտնուա։

Սենք 'ի ճշմարտութենէ բռնադատած՝ թէ՛ և վերոյիշեալ
Ղշմարտութեան Տեարակնուս մէջ՝ կ'իւրեւրայի Պատրիարքին
դէմ նախատական ու զըպարտական խօսքեր գրած չէինք, թէ՛ և
Լնտոնեան Սիաբանութենէ շարժառիթ առած չի գրեցինք,
բայց 'ի վերայ այսր ամենայնի պարտ կը համրենք վրանիս՝ տե-
րութիւն ընելու Ղշմարտութեան տեարակնուս օրինաւորու-
թեանը, և բուն մեր ծնունդը ըլլալուն՝ առանց մէկէ մը շար-
ժառիթ գտնալու։

Եւ որպէս զի բանին էութիւնը դիւրացունելու համար, ըն-
թերցողներուս կ'իմացունեմ որ Բահտիեար Վարդապետին Լն-
տոնեան Սիաբանութիւնը շարժառիթ եղած է ըսելը՝ ինչպէս որ
ինքն ալ կը ծանուցանէ՝ Ղշմարտութեան Տեարակնուս 15 ու 33
երեսներուն մէջ գտնուած պարբերութեանցը վրայօք է։

Հիշեցնողներորդ երեսինը՝ Անտոնեան Սիբեանութեանը
Հիմնադիր՝ Հայր Աբրահամ Վարդապետը ըսելնիս էր :

Իսկ երեսներորդ երրորդ երեսինը՝ Կիւրիկիայի Պատրիար-
գին՝ Անտոնեան Սիբեանութեանը հասուցած չարիքները էին ,
եթէ անոնց դէմ անիրաւ դատ բանալը Հռովմայի ատեանը
առջև , եթէ սինիքոր Բերիպիներու խումբ մը բռնի վերցու-
րեալ Սիբեանութեան վանքը մոյցունելը , և եթէ նոյն Սիբեա-
նութիւնը տէրութեան մատնելը :

Այն ատենք են 15 ու 33 երեսներու մէջ գտնուած պարբե-
րութիւնները՝ որ խռովեցուցած ըլլայ Գործակալ Վարդապետ
նուս սիրտը :

Սենք հոս համառօտ կերպովմը ցուցունենք :

Ա. Թէ Անտոնեան Սիբեանութիւնը՝ մեզի շարժառիթի չեղաւ
տետրակնուս 15 ու 33 երեսներուն մէջ գտնուած պարբերու-
թեանցը : Այլ մեր շարժառիթները եղան տպուած գիրքերը ,
ժամանակ ժամանակ ի լոյս լսած ճշմարտութիւնները , և ժամա-
նակնուս հանդիպած դիպուածները :

Բ. Գուցունենք , որ Տետրակնուս 33 երեսին մէջ Կիւրի-
կիայի Պատրիարգին գործքերը նշանակելնիս՝ սուտ բաներ չեն ,
ղաղարաւիւրդ չեն , ուրանալու բաներ ալ չեն :

Գ. Գուցունենք Բահոթեար Վարդապետին ճշմարտութենէ
խտորիլը , ու բաւերը ծամածռելը , որով անիրաւ տեղ մեզ
զըզարտած կ'ըլլայ , որպէս թէ մենք Կիւրիկիայի Պատրիարգին
բռնաւոր ըսած ըլլանք :

Պանք հիմայ ատենց իւրաքանչիւրը՝ և նախ Անտոնեան Սի-
բեանութեան հիմնադրին վրայ ունեցած շարժառիթները ցուցու-
նելու :

Անտոնեան Սիբեանութեան առաջին սկսուածքը՝ աղգերնուս
ինչպիսի որ մութ էր նէ , քիչ տարիներու միջոցը տպուած գիր-
քերը՝ նոր նոր լուսաւորութիւն տալով , մէկը մէկ ճշմարտու-
թիւն մը , մէկալը ուրիշ ճշմարտութիւն մը վրայ աւելցրնելով ,
ամմէնը մէկէն աս (3 .) Սիբեանութեան ինչպէս ու որին ձեռք
սկսիլը յայտնեցին :

Ասոնց մէջը ամմէնէն աւելի ճոխ գրողը՝ Սոսոնի անունով
պատմագիրն է , որ Աթարանունով Հայր Աբրահամ Վարդապե-
տը՝ աս Սիբեանութեան գլխաւոր կարգէնէն ետև , ուրիշ շատ
տեղեկութիւններ ալ կ'աւանդէ :

Եւամանակնուս լուսաւոր դարը՝ մարդկանց սիրտը օրէ օր հետաքրքրութիւնը աւելցուց :

Աբբայուց հիմնադիրը՝ Արդիւնաւոր Սիսիթար Աբբահայրը, և Վեննացուց՝ անշատմանէն ետեւ՝ Պապիկեան Աստուածատուր եպիսկոպոսը՝ աղգը ինչպիսի որ լսեր էր ու կը կարդար նէ, անչափ ալ Անտոնեան Սիաբանութեան Հիմնադիրն ալ փնտռելու առիթ կ'ըլլար : Սանաւանդ՝ որ նոյն միաբանութեան Յ. Վարդապետները՝ Կոստանդնուպօլսոյ մայրաքաղաքին մէջ՝ իրենց հիմնադիր հայրերնին հայր Աբբահամ Վարդապետը ըլլալը չէին պահեր հետաքննին հարցունողներէ : Ասոնց աս կերպ իրենց Սիաբանութեան պատմութիւնը և հիմնադիրներնուն անունը մինչեւ հիմայ գրով չաւանդեցին նէ ևս, աղգայնոց միտքերնուն մէջ աղնիւ կերպով մը տպած ու քանդակած են :

Իայց անոնց աս սուանդած պատմութիւննին՝ արդեօք իրենց յանցանք պիտի համարվի : Ո՞ր օրինաւոր դաւակ իր հայրը չի խոստովանիր ու սուտ անուն իր վրայ կ'առնէ :

Արախտաւոր Հայր Աբբահամ Վարդապետին հիմնադիր ըլլալուն մենծ լոյս ու գրեթէ հաստատութիւն տուաւ Կիւլիկիայի Պատրիարքին Հռովմայի ատեանը բռնած դատն ալ : Ան երկարատե դատը՝ որին լուրը շատ տեղեր տարածուած է, Անտոնեան Սիաբանութեան հոգին կը համարի, և Կիւլիկիայի Պատրիարքին ալ առաջին ու վերջին ճգնելու և ցուցունելու բանը : Ահա երկու կողման դատին նպատակը : Կիւլիկիայի Պատրիարքը ասոնց Հռովմ փոխադրովելուն դէմ զինելու համար, դատ կը բանայ, որպէս թէ իրեն նախորդ Աբբահամ Պատրիարքը՝ աս Սիաբանութեան հիմնադիր ըլլալով և ինքը յաջորդ ան Պատրիարքական աթոռին, իրաւունք կ'ունենայ Անտոնեան Սիաբանութեանը վրայ՝ որ իրմէն կախուած ըլլայ և իր իշխանութեան ձեռացը տակ : Անանկ՝ որ կարող չըլլայ Անտոնեան Սիաբանութիւնը՝ իբրանանէ՝ ուր որ Պատրիարքական աթոռը հաստատուած է, ուրիշ տեղ փոխադրիլ : Աս պաաճառով կը պնդէ՝ որ իրաւունք ունի անոնց վանքերնուն՝ կալուածքներնուն ինչքերնուն՝ անհատներուն և բոլոր Սիաբանութեանը : Սէկ խօսքով՝ ընթերցողին դիւրին իմացունելու համար՝ կամ Անտոնեան Վանականներէ մէկը լսեր ես, կամ արծաթագին գերի՝ զանազանութիւն մը չունի. թերեւս գերութիւնը՝ քիչ մը ազատուի կամ թոյլտուութի մը ունենայ՝ որ Անտոնեանները չունենան :

Լսոր հակառակ Լնտոնեան Սիաբանութիւնը՝ ասանկ մէկ աւ
նիրաւ գերութեան լուծ մը նորանց վրանին չառնելու համար ,
միմիայն ճշմարտութեան ապաւինած , կը հաստատէ յայտնի
պատճառներով թէ՛ իրեն հիմնադիրը՝ եղած է Հայր Լբրահիմ
Վարդապետը և ոչ թէ Լբրահիմ Պատրիարքը :

Թէ՛ աս վիճաբանութեան Հռովմայի ատենանը ելլալը , և թէ՛
Հայր Լբրահիմին հիմնադիր ըլլալուն ստուգութիւնը՝ կարող
չէր ազգը դիւրին իմանալու , եթէ ողորմած հոգի թնկը Սիմոն
Վարդապետը՝ իրեն գործակալութեանը ժամանակ շարժաւիժ չըլ-
լար դատին բուն հոգին մեզի իմացունելու : Լն օրերը ինչպէս
որ ամէնէն կը յիշեն՝ Պօլսոյ Թագաւորական քաղաքը գրեթէ
թնդաց նոյն Սիմոն Վարդապետին « Լիբանանիւ Լնտոնեան կը-
րօնաւորլար Հռովմատան քօվուլուպ թէքրար Լիբանանա տէօ-
նէճէքէր » խօսքերէն :

Լս լուրը ու տարածելուն եղանակը ինչպիսի որ Լնտոնեան
Սիաբանութեան նախատիւնքի համար եղաւ նէ , ալ անկէջ ետեւ
անոնց դատը հարկ եղաւ ազգերնուս մենծին ու պղտիկին նիւթ
ըլլալ՝ հարցունելու և իմանալու : Երկու կողման խօսքերը՝ մէկ
մէկու դէմադէմ հակառակիլը , և նոյն վէճը եկեղեցական ան-
ձանց մէջ ըլլալը՝ ազգին հետաքրքրութիւնը շարժեց երկու կող-
ման փաստերուն զօրութեանը՝ աւելի մտադրութիւն դնելու :
Վերջապէս Սիմոն Վարդապետին խօսքը իրաւ չեւալը՝ ու Լն-
տոնեան Սիաբանութեան Հռովմայի քաղաքը հաստատվելին ,
ու աչքերնուս առջև նորոնծայութեան համար ուշիմ պատանի-
ներ խրկելին , ու քիչ ժամանակէ ետեւ անոնց ուխտադիր ըլ-
լալին և ետքը քահանայութեան հասնելին և այլն և այլն , ասոնց
ամէնը՝ լոյս տուաւ մեզի՝ որ ճշմարտութիւնը ալ Լնտոնեան
Սիաբանութեան կողմը բռնենք , ու Հայր Լբրահիմ Վարդա-
պետը ըսենք նոյն Սիաբանութեան հիմնադիր : Որովհետեւ Հը-
ռովմայի արգար ատենանը չէր կրնար Պատրիարքին անիրաւու-
թիւն ընել , իրմէն ապստամբ (ինչպէս ան օրերը կը զրուցուէր)
Լնտոնեան Սիաբանութեանը ազատութիւն տալ՝ որ Հռովմայի
մայրաքաղաքը հաստատվի , եթէ սոյն՝ Լբրահիմ Պատրիարքը
ըլլար հիմնադիր ան Սիաբանութեան :

Իմացա՞ր հիմայ Հայր Լբրահիմ Վարդապետին՝ Լնտոնեան
Սիաբանութեանը հիմնադիր ըլլալուն՝ բուն շարժաւիժները : Իմա-
ցա՞ր Կիւրիկիայի Պատրիարքին ալ ունեցած դատին տեղեկու-

թեանցը վրայօք՝ տուող շարժառիթները որոնք եղան : Արշափ գը-
րաւոր և փորձառական տեղեկութիւններ ունենալէն ետեւ , թէ
Կիւլիկիայի Պատրիարքին՝ աս ամմէնուն ծանօթ դատը յիշա-
տակելնիս , և թէ Հայր Աբրահամ Վարդապետը հիմնադիր կու-
չածնիս՝ արդեօք Անտոնեաններէ՞ շարժառիթ առած կարծելու
է : Այնպէս թիւնը՝ որ տետրակնուս մէջ մեզի նպատակ դրեր
էինք , անկէց կրնայի՞նք խոտորիլ : Այնպէս նուիրական մակդի-
րը մեր վրայ առնելէն ետեւ , ու մեզ ճշմարտախօս ստորագրե-
լէն ետեւ , սուտ ու կեղծեալ Վարդապետութիւն կրնայի՞նք սոր-
վեցնել : Ստացէ՛ք որ աս արհեստը ձեռքէս չիգար , ստութեան
մէջ վարժ չեմ : Եթէ հիմակուան ժամանակնիս ճշմարտախօսու-
թիւնը շատերուն առջին ի յարդի չէ նէ , ես ալ գիտեմ , բայց
աս ալ ինծի պակասութիւն համըրվի . ես գոհ եմ իմ ճշմարտա-
խօս բնաւորութեանս :

Բայց դեռ աս նիւթերուն վրայօք ունեցած շարժառիթներնիս
լրմնեցած չէն Պորճակալ վարդապետ , քիչ մ'ալ մտիկ րբէ որ շար-
ժառիթներու տեղիքները՝ ազգիւրները կատարեալ լսես հասկընաս՝
որ անբողջ տեղեկութիւն մը ստանաս փնտռած շարժառիթներու
վրայօք :

Վերոգրեալ Սիմոն Վարդապետէն հրատարակուած լուրը՝
պարապ ելլալէն ետեւ , ալ Անտոնեան Սիաբանութիւնը՝ սկսաւ
աւելի համբաւիլ : Սենք ալ ուրիշ մէկ մտերմութիւն մը ստա-
ցանք անոնց հետ : Ու գիտնալով որ Վանք բսելը՝ ազգի մը ճո-
խութիւն մենծութիւն՝ ու համբաւի նիւթ է , ու ան տեղի բը-
նակողները՝ մեր ազգայինները , մեր սիրականները , մեր մերձա-
ւորները , մէկ խօսքով՝ անոնք մերը , և մենք անոնցը ըլլալէն ,
բնական պարտքերնիս մէկզմէկու օգնելու , անոնց աղէկութեա-
նը ուրախանալու , և ձախողութեանցը տրտմելու՝ պարտք մը
ճանչցանք վրանիս , ինչպէս ուրիշ վանքերուն , նոյնպէս և Ան-
տոնեան Վանքին Սիաբանութեանը :

Այս գերօգտակար միաբանութեանց կառուցմանը՝ ազգը ճան-
բով մը հազորդակից համըրվիլ ուղեւուն համար , և նոյն վանքե-
րը իր տէրութեան տակ առնել ուղեւուն համար , կերպ կերպ
օգնութիւններով ու մարմնաւոր նպաստներով ջատագով՝ պաշա-
պան ու բարեբար համըրեցաւ ու կը համրի իւրաքանչիւր Սիա-
բանութեանց , ու Սենաստաններու կառուցմանը : Եւկէց է՝ որ
ի սկզբանէ՞ հետէ՝ ազգերնուս ամմէն մէկ աստիճանի մարդիկը՝

որը իրենց հեղինակութիւնը, որը ծառայութիւնը որը իր նշապատքը քիչ կամ շատ ցուցուցեր են և կը ցուցունեն միշտ իւրաքանչիւր Սիաբանութեանց : Իւ ՚ի մասնաւորի՝ Անտոնեան Սիաբանութեան վրայ ըլլալով խօսքերնիս՝ Սեծապատիւ Տիւղեանց Աստուածաբան գերդաստանը՝ քիչ բարերարութիւն ըրած կը կարծես նոյն Սիաբանութեանը : Առատասիրտ Ալահվերտի Աբրահամ Ամիրային թէ՛ բարեպաշտ ընտանեացը, և թէ՛ բուն իրեն ըրած բարութիւնները՝ ուրանալու բաներ են արդեօք : Անր ժամանակը չէր որ նոր վանքերնուն շինութեան՝ աս բարերար գերդաստանը իր առատաձեռնութիւնը ցուցուց ու հաղորդեղաւ շինութեան մենաստանին : Ասանկ բարերար իշխանազուն Ամիրաներ, այսպիսի ազգասէր Տեսուչներ՝ որ իրենց մարմնաւոր նպաստնին չի խնայեցին, ու չեն խնայեր Սիաբանութեանց օգտին համար, արդեօք իրաւունք մը չէ՞ն ունենար իւրաքանչիւր միաբանութեանց վրայ : Անոնց յառաջագիմութեան արդեւքները՝ ճար մը ընելու համար փնտռելու ըլլան, արդեօք յանցաւոր պիտի համարվին, օտարին խառնուող պիտի դատվին, կամ թէ՛ արդեօք օրէնքներէ կ'արդելուի՞ն պաշտպանութիւն ընելու, ու տերութիւն ցուցունելու : Ասոր տարակուսիլ չուզեր, օրինակը կը ճշմարտէ խօսքերնիս :

Հատ հեռու չերթանք՝ աս տարուան սկիզբները՝ երբոր Կոստանդնուպօլսոյ Հայ Կաթողիկ ժողովուրդը՝ չփութուր մը առաւ՝ որ Բրօքականապի Սուրբ Ժողովքը՝ Կիւլիկիայի Պատրիարքին ստեպ թախանձանքէն՝ Անտոնեան Սիաբանութիւնը երկուքին պիտի բաժնէ, նոյն օրինակ և անոնց ինչքերն ալ, կէս մը բուն Անտոնեան միաբաններու, և կէս մ'ալ Կիւլիկիայի Պատրիարքին կողմը անցնողներու, արդեօք ազգը լուռ կեցաւ նստաւ : Որին ինչք որին պիտի արվէ խօսքերով տժգոհութիւննին չիւսեցիր : Անէ՛ք Անտոնեան Սիաբանութեանը պոտեր ենք՝ ի՞նչ որ պոտեր ենք նէ. և ոչ թէ Կիւլիկիայի Պատրիարքին, ասանկ խօսքերով յայտնի դանգատներ անկաճք չհասաւ, ազգին մենծերը՝ աս իմաստներով թուղթեր չիգրեցին. չիմացար, չիւսեցիր : Ազգին աս գործքերը՝ ի՞նչ կ'իմացունէ, իրաւունքնին չի՞յայտներ : Նոյն Կիւլիկիայի Պատրիարքին Անտոնեանց դէմ բռնած երկարատե դատին համար, ազգին մեծամեծները չուովմայի Սրբազան Քահանայապետին թուղթեր գրեցին նէ, վանքերը՝ ազգին մենծերուն վերաբերութիւն չունենալու ըլլային, և փոփոխակի՝ ազգին մենծերը անոնց

վրայ իրաւունք մը չունենային, թուղթ գրելը ի՞նչ պէտք էր :
 Իմացա՞ր հիմայ Գործակալ վարդապետ՝ իւրաքանչիւր միաբա-
 նու թեանց վրայ ազգին ունեցած շարժառիթները . խելքդ հասա՞ւ
 համոզուեցա՞ր ՚ի ճշմարտութենէ :

Գանք հիմայ Կիւլիկիայի Պատրիարքին Բերիտցի սինլեքոր-
 ները բռնի վանք մտցունելուն պատմութեան շարժառիթները նշա-
 նակելու, որ առջիններէ աւելի դիւրին եղաւ Կոստանդնուպոլսոյ
 այդ ազգայնոցս իմացվելու :

Այէ բարձր իշխանութեան հասած եկեղեցական անձ մը՝
 ինչպէս ըսենք Կիւլիկիայի Պատրիարքը՝ եկեղեցական ազատու-
 թիւնը արհամարելով, Աինլեքոր Բերիտցիներու խումբ մը բռն-
 նութեամբ վանք մտցունել տայ, որ ասանկ գործք մը՝ քանի որ
 աշխարհք եղեր է՝ չէ՛ լսուեր չէ՛ տեսնուեր, բոլոր Լիբանանու
 մէջ հաշակուելու ըլլայ, բարեկամայ ձեռքով Վեռիտոնի բա-
 շային օգնութեան նպաստը խնդրուի, անոր հետ աս բանիս վը-
 րայ թղթակցուի, ու Լնտոնեան միաբանութեան համար զըր-
 պարտանաց թուղթ գրվի, ու աս գիրը՝ Կոստանդնուպոլսոյ ար-
 քունի Բարձր Գրան առջև ելլայ. որպէս թէ՛ (աղէկ միտք դիր)
 Լիպոնեան Դաբանոթիւնը Լէ Օսման Տէրոթիւն մըջ ունեցած Կալուած-
 ներիւն իը վաճառէն ու օրար Լաֆառորոթիւն իը փախլէն խօսքերով : Ու
 աս մենծ զըպարտութեանը՝ աւելի զօրութիւն մը տալու համար,
 իրեն Սուրբ Պատրիարքական իշխանութեան մենծ կնքովը կնքէ,
 ու հովուական ձեռքով ստորագրէ :

Տէրութիւն մը՝ որ Լնտոնեան միաբանութեան հաւատար-
 մութեանը վրայ վստահացած . որուն գովեստը շատ անգամ լսեր
 է եթէ բարձրապատիւ Տէշիտ փաշայէն և եթէ Ֆէթիհ Լիճմէտ
 փաշայէն, չկարծած անձէ մը՝ չյուսացած եկեղեցականէ մը, ու
 տարազգիէ չէ՛ այլ բո՛ւն ազգակիցէ ու հաւատակցէ՛ լսէ ու կար-
 գայ աս թուղթը : Ի՞նչ կ'ըսես Գործակալ վարդապետ՝ ի՞նչ ընե-
 լու էր : Ըրգեօք հաւատա՞լ Կիւլիկիայի Պատրիարքին անիրաւ
 զըպարտութեանը և Լնտոնեան Յ. միաբանութիւնը երեսէ
 ձգել ու խոշտանգել : Իրաւ՝ աս կ'սպասէր ընողին սիրտը, այլ
 Լնտուած որ տկարին օգնական է, իմաստուն փոխարքային սիրտը
 աղդեց՝ որ բանը՝ ազգերնուս մենծին իմացունէ, ու մէկ եկեղեցա-
 կան մենծի մը զըպարտութեան՝ մէկ աշխարհական մենծի մը հե-
 ղինակութիւն պէտք եղաւ :

Ըրդ՝ աս սլատահած բաները արդեօք Լնտոնեանները մեղի ի-

մայուցին, չէ՛նէ մենք Մատնեաններու : Արդեօք անո՞նք մեզի շարժառիթ եղան, թէ՛ ընդ հակառակն մենք անոնց, տէնար հիմայ փնտռած շարժառիթներէ : Կուզե՞ս քեզի մէկ քանի այլ շարժառիթներ ցուցունեմ :

Վանկաններու բերանը խիտ գոց է, պապերնէս լսեր ենք, հայրերնէս իմացեր ենք, մենք ալ հանապաղ փորձեր ենք և կը փորձենք միշտ : Այլ իրենց կրթութեանը տալու է : Մնաց որ՝ ինչչափ վերոյդրեալ ճշմարտութեան համեմատ՝ ազգը իրաւունք ունի նէ Վանքերուն կառավարութիւնը իմանալու՝ լսելու՝ ի վերայ այսր ամենայնի՝ շատ անգամ մեր անդեկանալուն շարժառիթները՝ ձեր կարգին կարգաւորները եղեր են : Թո՛նիր Սիմոն Վարդապետին ժամանակը պատահած գիպուածները և շարժառիթները՝ արդէն վերը նշանակեցինք : Անոր յաջորդը՝ քիչ լցանք տուաւ մեզի՝ աս երկու Սիաբանութեանց մէջ գտնուած գաւառին վրայօք : Անոր Պատրիարքին կողմը ջատագովելը՝ հարկ չէր տար մեզի՝ որ հարկաւ հաւատայինք, ու մէկալ կողման ճշմարտութեանը անկաճ չտայինք : Այդընծայացու տղոց վանք երթալու միաբերնին փոխել ջանացողը՝ նոյն Վարդապետը չէղմը : Անոնց ծնողացը՝ «Նափիլէ կեօսերմէյին, Մատնեանլարը ալ վագրլար» ի բանանա ի չեքեճէքսիկը, ծնար Հաովմարան գոյնլարայր » ըսողը ան չէր : Անոնք ազգը լսելու ըլլայ՝ պատճառը չի փնտռեր : Մէկ կողմէն լսելու ըլլանէ՝ մէկալ կողման չի հարցուներ : Եւ նոյն կողմը՝ իր գաւառին արդարութիւնը ցուցունելու համար արդեօք լուռ կենարու է : Ճշմարտութիւնը լսելու ըլլանէ՝ իրաւը յայտնելու ըլլանէ, չոր ըրած կ'ըլլայ, անիւրաւութիւն ըրած կ'ըլլայ : Մէկին իրաւունքը և մէկային անիւրաւութիւնը չի յայտնուիր : Տեսա՞ր փնտռած շարժառիթներէ :

Իսկ ի՞նչ Գործակալ Վարդապետ՝ քեզի տահա մօտէն ցուցունեմ շարժառիթներու տեղ մը : Դուն չե՞ս մի՛ բարեկամներուդ ըսողը թէ՛ « Մատնեանլարն Վանքլարը՝ Դարապառնա ինչպիսի օլաճագ » : Այս խօսքը՝ Գործակալի մը բերան լսվելու ըլլայ՝ արդեօք լսողին քրքիր մը չըլլա՞ր բանին ետեւիւնը իմանալու համար, Մատնեան Սիաբանութեան ալ հարցունելու : Եւ անոնք եթէ գաւառին աս մասն ալ բռնադատին իմացունել, ու իրենց իրաւանցը և արդարութեանը պատճառները առաջ բերելու ըլլան նէ, շարժառիթ տուած ո՞վ կ'ըլլայ, անո՞նք թէ դուն : Հիմայ շարժառիթներու խելքդ հասա՞ւ : Արդեօք ալ ասկէց ետեւ գեռ շար

Ժառի՛ն պիտի փնտռեն :

Իմ քաղաքէն շատ մը շարժառի՛ն տեղեկութիւններ կան, որ բոլորն ալ պահեր եմ միտքիս մէջ, իւրաքանչիւրը ըստ ժամանակին գործածելու համար : Եւ մտաւոր շարժառի՛ն տեղեկութիւններէ զատ, շատ մ'ալ գրաւոր շարժառի՛ններ ունիմ՝ կերպ կերպ նիւթոց վրայ : Լսոնց մէկ քանին՝ ձեր Պատրիարքարանէն ելած են, ու հաւատարմութեամբ օրինակուած բուն բնագիրներէ : Եւ Ղշմարտութեան տետրակիս մէջ Զանացի՝ որ ընտրանօք՝ ճշմարիտ եղածները քաղեմ, և ըստ այնմ աւանդեմ ճշմարտութիւն սիրող կարգացողներուս : Բարեկամութիւն՝ ակնառուութիւն՝ աշառութիւն ամմէնը մէկդի ձգեցի, ու միմիայն ճշմարտութիւնը առջես նպատակ դրի : Թէ՛ն իմ պապերս՝ երախտաւոր եղեր են Պատրիարքարանին, թէ՛ն ես ալ ժամանակ մը՝ նոյն Պատրիարքարանին հացը կերեր եմ, երախտիքը տեսեր եմ՝ ու ըոնք ուրանալ չեմ կրնար, բայց աշառութիւն չկրցայ ընել ու չեմ ըներ : Վասն զի նախամեծար կ'ընտրեմ ճշմարտութեան հետեող ըլլալ, քան երեսպաշտ կեղծաւոր :

Եթէ տակաւին համագրուած չըլլաս բերած զօրաւոր պատճառներէս, ու տակաւին Ենոնեան Սիաբանութիւնը շարժառի՛ն բռնելով, եկեղեցական եղբօրդ վրայ յանդուգն դատողութիւն ընես. գէթ պատասխան մը տուր ան հարցմունքիս Տէր Գործակալ : Եթէ Կիւլիկիայի Պատրիարքին վերաբերեալ գործոցը պատմութեան՝ Ենոնեան Սիաբանութիւնը մեղի շարժառի՛ն եղաւ նէ, ապա Լբբացոց Սիաբանութեան պատմութեանը՝ որ նոյն Ղշմարտութեան Տեսարակնուս 14 ու 15 երեսը գրեր ենք, ո՞վ շարժառի՛ն եղաւ : Բայտ ձեր դատմանը՝ արդեօք Լբբացիները : Լպս Վեննացոց Սիաբանութեանը համար գրածնուս՝ ո՞վ շարժառի՛ն եղած պիտի ըլլայ, արդեօք ձեր դատմանը համեմատ՝ նոյն Վեննացիները : Իսկ Քօլէճցի դասին համար գրածնուս՝ ո՞վ շարժառի՛ն տուած պիտի ըլլայ մեզի, արդեօք անոնց մէջէն մէկը : Սրեմն մենք մեռած ու թմրած մարդ ենք, հիչ բան մը չե՞նք գիտեր՝ որ մենք մեզէն շարժուած գրենք ինչ որ պիտի գրենք նէ : Ի՞նչն Գործակալ Վարդապետ՝ Կիւլիկիայի Պատրիարքին թուղթ գրելու ըլլաս նէ. ուսկից շարժառի՛ն առած կը գրես, մի գուցէ դուն ալ նոյն Ենոնեաններէ շարժառի՛ն առած գրես : Տեսա՞ր ձեր ծուռ դատողութիւնը՝ որ անտեղութիւններու ձեզ կը ձգէ կոր : Լրդեօք ետ պիտի առնե՞ս աս ծուռ դատմունքդ, ու կա-

տարեալ իմ վրաս պիտի դարձունեն՝ որ ինքնաշարժ դրած հա-
մարվիմ, ու բաւական տեղեակ՝ ժամանակնուս հանդիպած բա-
ներուն : Եւ տեղեկութիւնները ազգային ըլլալով՝ մինակ ես
չեմ գիտեր, հապա օտարազգիները իսկ գիտեն ու լսեր են : Ե-
նոնք ուրիշ ազգ ըլլալնուն համար, մեզմէ պակաս մի կարծեր որ
գիտնան : Հարցուր մէջ մը անոնց Կիւլիկիայ Պատրիարքին իր Ե-
պիսկոպոսներովը մէկ տեղ ըրած ժողովքը, նայէ տղէկ գիտեն :
Սանաւանդ՝ որ նոյն ժողովքին օրերը ազգային լրագրի մէջ իսկ
յիշատակեր էին : Չըլլա թէ նոյն Ենտոնեանները անոնց շարժաւի-
տուած ըլլային :

Կիւլիկիայի Պատրիարքին Ենտոնեան Սիաբանու թեանը գէմ՝
Բարձրապատիւ Երթին Պէյին ըրած խօսքերը՝ արդեօք աս տե-
ղեկութեանց շարժաւի՞ն նոյն Ենտոնեանները պիտի ըսես : Չրոնս
ուրեմն՝ որ Ենտոնեանները՝ հոգեղէն ու ներգործող արարածք մը
պիտի ըլլան Եստուծոյ, որ ամմէն տեղ յաջող ու անհակառակ
կը մտնան՝ կ'ելան՝ կ'ընեն կը ըսեն՝ կ'ազգեն՝ կը շարժեն : Սեղք՝
որ գիտուն ու տեղեակ ձեզ մինակ բռնելով, բոլոր ազգը տգէտ
ու տխմար բռներ կ'երթաք կոր :

Սինչև հիմայ գրածնիս սա կ'իմացունէ՝ որ Ճշմարտութեան
Տետրակնուս մէջ 15 ու 33 երեսներուն պարբերութեանցը՝ Ե-
նտոնեան Սիաբանութեան տեղեկութիւն առած ու գրած չենք :
Կամ ձեր ոճովը ըսենք՝ ան պարբերութիւնները գրելու՝ շարժաւի՞ն
չեղան մեզի Ենտոնեան Սիաբանութիւնը, այլ մենք եթէ գիր-
քերէն եթէ ժամանակնուս լսած տեղեկութիւններէ, եւ եթէ
մօտ առեննիս հանդիպած դիպուածներէ՝ տեղեկացանք՝ գրե-
ցինք ինչ որ գրեցինք նէ : Ու ինչպէս որ քիչ մը վերը նշանակե-
ցինք, մեր տեղեկութիւնները աւելցնող, մեզի շարժաւի՞ն ըլլող
յաւէտ վանական կարգին ձեր հակառակիչն եղաւ, ու նոյն վա-
նականաց դէմ գործքերնիդ ու խօսքերնիդ, որոնցմէ խիստ շատ
տեղեկութիւններ ստացանք, ու դեռ պիտի ստանանք, եթէ
տակաւին աս ընթացքը բռնէք ու երթաք :

Բայց սեպենք՝ որ մենք հարցուցեր ենք Ենտոնեան Սիաբա-
նուէ, ու անոնք պատասխանած ըլլան իւրաքանչիւր նիւթերու
վրայ : Կամ աւելի խիստը ըսենք, թէ՛ նոյն Սիաբանու ինչ շարժաւի՞ն
տուած ըլլայ մեզի՝ թէ՛ Հայր Աբրահամ Վարդապետին հիմնա-
դիր ըսելու, թէ՛ Բերիացիներու դիպուածը պատմելու, թէ
Կիւլիկիայի Պատրիարքին Հռովմայի ատենանը դատ բանալը :

և թէ նոյն Պատրիարքին աշխարհական ատեան խնալը :

Բայց ասկէ ինչ պիտի հանես Գործակալ Տէր : Ինչու որ առաջինը՝ պատմական գրութիւն կը համարի, ու վաւերական գրութեամբ կ'ենթադրէ : Բայց եթէ դուք կը հակառակիք, ձեզի կ'իյնայ ցուցունել ճշմարտը, և ոչ թէ սպառնալ : Ապառնալիքով Լբրահիմ Պատրիարքը Հիմնադիրներու կարգ չանցնիր, այլ զօրաւոր պատճառներով : ու վաւերական ցուցմունքներով :

Պանք հիմայ Բերիացիներուն դիպուածին, Կիւլիկիայի Պատրիարքին Հռովմայի ատեանը դատ բանալուն, ու նոյն Պատրիարքին աշխարհական ատեանը խնալուն : Եւ ենթադրենք՝ որ առանց ալ տեղեկութիւնները տուած ըլլայ մեզի նոյն Դատեանի Սխառնութիւնը : Բայց ասոնցմէ ինչ պիտի հետեւունես Գործակալ Վարդապետ : Արդեօք Դատեանից յանցաւորութիւնը՝ աս եղածները ազգին իմացունելուն համար : Բայց Պատրիարքի մը անիրաւ զրպարտութիւնով աշխարհական Տէրութեան սուտ բան իմացունելը՝ արդեօք ասկէց մենծ չէ : Արդեօք Պատրիարքին անկանոն ըրածները՝ ազգայիններու հրատարակելուն համար : Բայց յանցաւոր մը հրապարակական յանցանքի մէջ իշխալու ըլլայ նէ, արդեօք նոյն գործքովը իրեն անունէն ու համբաւէն անցած չի համարվիր : Եւ աջուցմէ ինչու չի մտածեց : Եւ թէ անոր ըրածները՝ յանցանք չի համարեցան նէ, Դատեանից մինտի շարժառիթ ըլլալին՝ ինչու յանցանք պիտի համարվի : Արդեօք յանցանքը ընողին և յանցանքը իմացունողին մէջ անհաւաք սարսութիւն մը գտնուելուն համար : Կամ թէ բոնէր՝ յանցաւորը Պատրիարք, և իմացունողները Վարդապետք ըլլանուն համար : Բայց վիճակի բարձրութիւնը՝ արդեօք յանցանքը կը թեթեւցունէ թէ ընդ հակառակին կը ծանրացունէ : Եկեղեցական պատուաւոր անձ մը՝ հրապարակաւ տգեղ բան մը ընելու ըլլայ, արդեօք իր աւագութիւնը՝ չարին տգեղութիւնը կը ծածկէ, թէ ընդհակառակին աւելի կը յայտնէ : Այլեւ՝ աղէկ է, գէշ՝ գէշ, ով ընէ նէ ընէ : Աջմարտութիւնը աս չի սորվեցներ :

Կամ թէ՝ արդեօք աս ըսուածները՝ սուտ բաներ ըլլալուն համար է՝ Գործակալ Վարդապետին ըրած աս յանդուգն դատաւրութիւնը և սպառնալիքը :

Բայց խեղացի մարդ մը ասանկ դիպուածի մը մէջ ինչ կ'ընէ : Չնայիր չքներ թէ ով է բողոք, արդեօք աս մարդը թէ ան մարդը : Այլ կը նայի մինակ թէ՝ արդեօք ըսուածները իրաւ է թէ

տուտ : Թէ՛ մենք գրած ըլլանք , և թէ՛ Անտոնեան Սիաբանու-
թիւնը շարժառի՞ն տուած ըլլայ , ասոր գիտնալը փուճճ կը համար-
վի , բաւական է՝ որ պատմուածը ճշմարիտ ըլլայ :

Հիմայ ըսէ՛ ինծի Վորձակալ Տէր՝ Աշմարտութեան Տէտրակ-
նուս 33 երեսին պարբերութեանցը մէջ գրածնիս՝ ճշմարիտ է թէ
տուտ , չիտա՞ի է թէ ծուռ : Վիտեմ՝ որ վերոյգրեալ յայտարա-
րութեանդ մէջ՝ զբարբառ-Ռիան է կ'ըսես : Բարի է , բայց ասոնց ո՞ր
ըր զբարտութիւն է : Հռովմայի ատեանը՝ աս Սիաբանութեա-
նը դէմ բռնած դատը՝ զբարտութիւն է : Բերիացիներու խումբ
մը՝ բռնի վանք մտցունելը զբարտութիւն է : Ալի Օսման Տէ-
րութենէ ուրիշ տերութիւն կանցնին կոր խօսքերով Տէրութեան
անցնելը՝ զբարտութիւն է : Ասոնց ո՞րը կրնաս ուրանալ : Կու-
ղէս աչքովդ տեսնալ Տէրութեան տուած բուն իրեն ձեռաց
գիրը , և ան ժամանակ արդեօք խօսքդ ետ կ'առնէ՞ս . ճշմարտու-
թեան վկայ կ'ըլլաս , չէ նէ տակաւին զբարտութիւն է պիտի ըսես :

Իսկ եթէ՛ ինծի ասոնք ստոյգ չեն ըսելու ըլլաս , ապա ի՞նչպէս
յայտարարութեանդ մէջ զբարտութիւն կը դատես կոր գրուած-
ները : Առաջ ստուգելու է եղածները՝ ու ետքը յայտարարու-
թեանդ մէջ զբարտութիւն ըսելու էիր : Նայինք նոյն իսկ գոր-
ծողը՝ աս ըրածները կրնայ ուրանալ : Դուն Վորձակալ Տէր՝ ըս-
պասէիր քիչ մը , նայէիր բուն ընողը ի՞նչ պիտի ըներ , ու ետքը
նետվէիր ջատագովելու , որ բանին ծանրութիւնը վրագ առած
չերենայիր : Աս բաներուն դուն բաւական ծանօթութիւն չու-
նիս : Անոր միաբաններէն չես : Տէրութեան խրկած թուղթը՝
տեսած չես . կարդացած չես , և ի՞նչպէս կը յանդգնիս զբար-
տութիւն է ըսելու՝ և Յայտարարութիւն ընելու : Չըլլա՞ թէ
նոյն Պատրիարքին բերնէն ըլլայ ըրած Յայտարարութիւնդ , կամ
անկէց յանձնարարեալ ձեզ : Բայց ասանկ հարկաւոր բանի մը
տեղեկութիւն տուի՞ք թուղթերնուդ մէջ : Չըլլա՞ թէ մոռցած
ըլլաք յիշատակելու , որ բուն հարկաւորն էր : Եթէ աս ըսած-
նիս չէ՛ նէ , թերևս անկէց շարժառի՞ն առած ըլլաք , ինչպէս մենք
ալ Անտոնեաններէ : Ապա՝ պատասխան տո՛ւր , ու համոզէ՛ Աշ-
մարտութիւնը գրող ինքնաշարժ հեղինակը և իւր ընթերցողները :

Դանք հիմայ՝ ըրած զբարտութեանդ համառօտ կերպով պա-
տասխան մը տալու : Կը գրես թէ մենք Աշմարտութեան Տէտ-
րակնուս մէջ՝ Կիւրիկիոյ Արքազան Կաթողիկոսին վրայ՝ չէ թէ մի-
այն նախատական խօսքեր զուրցած ըլլանք , հապա եւելօք ծանր

զըպարտութեամբ մ'ալ բռնաւոր կոչած :

Եւրէ համարձակութեանս Վորձակալ Վարդապետ՝ հրաւրանքիդ Սրբազան Պատրիարքին արտաքին գործքերուն յաւետմտագրութիւն գնեւնուդ համար, չէք կրցեր նշանակել թէ՛ Ղշմարտութեան Տետրակնուս սր երեսը որ տողը բռնաւոր ըսած ըլլանք :

Եւրէկ որ յօրինած տետրակնիս՝ աղգին մէջ տարածուած է . ու ամմէնուն ձեռքը կը գտնուի, ու ձեռագիր գրուած չէ . ուրով աս մենձ զըպարտութեանդ վկայ ու դատաւոր կրնան ըլլալ Ղշմարտութեան Տետրակին ճշմարտասէր ընթերցողները :

Սենք Տետրակնուս 33 երեսը բռնուիւն ըսինք բռնաւոր չըսինք : Եթէ բռնուն բառին անձանցեալները՝ բռնաւորի իմաստ նշանակելու ըլլային, բռնութիւն բռնադատել կային, բռնաւոր պիտի նշանակէին : Աղէովպաս ու իր ընկերը՝ որոնք Քրիստոսը բռնադատեցին գիշերը իրենց քովը մնալու, հիշ մէկը մինչև այսօր աս հիւրասէր մարդիկները՝ բռնաւոր չկոչեցին : Իմաստուն մեկ նիշներուն միտքէն ալ չանցաւ՝ որ ըսեն թէ՛ աս Աղէովպաս ու իր ընկերը բռնաւոր էին . վասն զի Քրիստոս բռնադատեցին :

Իայց ի՞նչ է՝ որ Վորձակալ Վարդապետը մեր միտքը լուսաւորվելու նոր շարժառիթ կուտայ : Սերին բռնուիւն ըսելը՝ գրելու բաներնուս մեղմութիւն մը տալու համար էր : Իայց ինչպէս որ զըպարտութիւն ընողին, զըպարտող կ'ըսենք, գողութիւն ընողին գող կային, արդեօք կուզէ՝ որ բռնուի ընողին ալ՝ բռնաւոր ըսենք : Պատմուած գործքերը եթէ աս անունը հնչելու ըլլան, Ղշմարտախօս Պատմագիրը ի՞նչ ընէ : Օճնգակը ձօյնէն, ծառը պտուղէն, ու մարդը գործքերէն կ'իմացվինէ, մեր յանցաւորութիւնը ո՞ր կը մնայ : Նախատեղի գործք ընողը՝ նովին գործով նախատվելու կ'ըլլայ, և պարսաւելի գործք բռնողը՝ պարսաւվելու . ասոր մենք ի՞նչ ընենք : Լս խօսքերէն՝ մեր միտքը (3) . Եկեղեցական ու աւագամեծար անձինքները անպատուել ու նախաւ տել չէ : Որովհետև մեր աղը՝ մեր լոյսը ու մեր առաջնորդները են : Իայց ամենեկին մէկ ժամանակ ալ՝ անոնց Քրիստոսի ճանապարհէն օտար ընթացք բռնելին տեսած ժամանակնիս, գովել չենք կրնար : Հռովմայի սուրբ Փահր աս կերպ գործողները՝ չարդարացըներ, անիրաւներու պաշտպան չէ : Իր արդար դատողական կշիռը՝ Քրիստոսի Ղշմարտ ու անսխալ սկզբունքներն են, որոնցմով կը դատէ միօրինակ առանց ակնաւորութեան

եթէ մենծը եթէ պզտիկը , եթէ եկեղեցականը , և եթէ աշխարհականը : Սենք աս վարդապետութիւնը ուրվեր ենք ու կը պահենք : Լինառութիւն , կեղծաւորութիւն , երեսպաշտութիւն , ակնածութիւն , ասոնց հիշ մէկը չենք գիտեր , ինչպէս մեր Սբ. Բազան հայրերնիս . ու Լռաբեւական գահն ալ չգիտեր , ու չի ճանչնար :

Բահտիեար Վարդապետին յայտարարութեանը վերջին պարբերութիւնը՝ աւելի մտադրութեան մը կը կարօտի : Կառաջարկէ Լնտոնեան Սիաբաններուն որ իրենք իրենց սպորադորո-լեամբը և յայտարարութեամբը ծանոցանէն ամենեցուն . ինչ իրենք ամենին շարժառիթ չեն . և ոչ նախընթաց ծանօթ այն ղրպարարութեանցը և ոչ ինչ հաճին երբեք այն գրե-նաճիւն : Լյոսինքն ըսել կ'ուզէ թէ՝ Լնտոնեան Սիաբանութիւնը՝ պէտք է որ ծանուցանէ ամենեցուն թէ՝ իրենց Հիմնադիրը՝ Հայր Աբրահամ Վարդապետը չէ : Կիւրիկիայի Պապիարգը՝ իւրենց դէմ դատ բացած չէ : Բերիացիները բռնի փնթ մտցուցած չէ : Լնտոնեան Սիաբանութիւնը աշխարհական Տէրութեան առջին ղրպարտած չէ :

Ըսանկ Բահտիեարեան անհամ թէութեան պէս թէութիւն մը ըսած էս : Ոչ Լնտոնեան խոհական Սիաբանութիւն՝ այլ խենդերու Սիաբանութիւն մը պիտի ըլլայ՝ որ աս չի կատարուելու թէութիւնը յանձը առնու :

Սէկ Լնտոնեան Սիաբանութիւն մը , որ արիութեամբ աս չափ երկար ժամանակ իրեն արդիւնաւոր Լնճարակեան Հայր Արսէն Վարդապետին ձեռքով՝ Հռովմայի ատենակին առջև , զուրաւոր փաստերով իր Սիաբանութեանը հիմնադիր՝ Հայր Աբրահամ Վարդապետը ըլլալը ցուցուց . . . և այլն : Արդեօք նոյն Սիաբանութիւնը՝ հիմայ Բահտիեար Վարդապետին ըստ պառնալիքէն վախճած , ուրանայ պիտի իրեն ատեն մը հաստատած ճշմարտութիւնները :

Բայց որն է աս սպառնալիքը . (աղէկ անկաճ գիր) : Պիպնան ի՞նչէ որ պապասխան պիպի գրո-ի այն յիշալ Տեպրակին 15 - 33 երեսներուն պարբերութեանցը դէմ : Բահտիեարեանը՝ թէև աս սպառնալիքը ինծի չընէր՝ այլ Լնտոնեան Սիաբանութեան , այլ եթէ բարեհաճի՝ էս կ'ընդունիմ իբրև տիրապէս ինծի ըսած : Որովհետև այն պարբերութեանցը շարժառիթ մինակ էս եմ : Ու կը ցանկամ՝ որ աս նիւթերուն վերաբերած ամենայն ճշմարարութիւնները վա-երական գրո-լեամբք հաստատէ , ինչպէս որ կը խոս

տանայ : Ու ան ժամանակ՝ եթէ իմ ունեցած ու ստացած
տեղեկութիւններս բաւական չըլլան դէմ դնելու ու ցրելու իր
պատճառները , 'ի հարկէ Նիսոնեան Սիաբանութիւնը շարժա-
ռիլ պիտի ընեմ ինծի : Այս հիմակուց կը կանխեմ առաջարկելու ,
միայն թէ անոնք ալ կամենան մեզի շարժառիլ ըլլալու :

1853 Ղեկեթի 15

ՃԱՄԱՐՏԱԽՕՍ

Ն . Բ . Լ . Տ .

ՀՌՈՎԱՅԱԿԱՆ ՀԱՅԱՁԳԻ



4512

(4760
41)

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0775806

